Народна библиотека
у Београду
С.П 461

Збирка за годину 1827. Књ. број 1826.

1827

ОГЛЕД СРПСКОГА БУКВАРА.

ПРЕДГОВОР.

Што су гођ људи на овоме свијету измислили, ништа се не може испоредити о п и с м о м. Пријатељу или знанцу своме, који је на далеко преко бијелог свијета, послати мисли своје на комаду арпије; читати, што су други писали прије двије иљаде година, и написати, да могу други послије неколико иљада година читати; то је наука, која ум људски готово превазилази, и могло би се рећи, да је онај, који је први њу измислио, био више Бог, него човек. Писмо је отворило пут уму људскоме, да се приближи к Богу по могућству своме. Оно је измишљено, од прилике, прије четири иљаде година; и послије свога тешкога и чуднога постања тако је ласно постало, да данас на свијету нема никаква заната лакшега од њега; и тако се по свијету размножило, да данас у Европи има народа, у којима нема човека, да не зна читати и писати. Срби су овај дар Божиј примили тек са законом римљанским, прије иљаду година; и прем да се у нашим народним пјесмама врло често књиге пишу и уче, опет су у народу нашему још врло ријетки људи, који знаду ч и т а т и и п и с а т и! Што Срби још слабо почињу к њ и г у учити, и што је још сва Српска књига у читању часловца и псалтира, томе је криво много којешта; али што мло-

C-II 461
ID 1324 94087

ги учи по двије и по три године читати, па опет не може да научи, него остане сврзисловo, томе су само криви буквари и учитељи. Сваки прави и паметни родољубац мора желити, да се и у нас буквари начине и школе уреде према данашњем вијеку; а онаке родољупце, који, „имајући ревност, но не по разуму“, вичу, да се ништа не поправља, него све да остаје по старом обичају, онаке, велим, ваља сажаљавати, и молити се Богу, да би ји опаметио и на прави пут извео. То је највећа разлика између човека паметна, и између простака, што паметан човек једнако жели и труди се, да што боље научи или измисли, и да он буде паметнији од својије стари, а његова ђеца од њега; простак пак све је рад, да остане, као што су му и стари били, а његова ђеца, као и он што је. Какав би јадан и жалостан род људски и овај свијет био, да су сви људи остајали онаки, као што су њиови стари били! Бог је само безумним животињама усудио, да остају до вијека, као што су им и стари били; а човека је одредио, да се једнако учи, и све наранштај од наранштаја паметнији да постаје. Што се гођ људи по овој наредби Божјој већма труде и напредују, то све срећнији и славнији постају; а што се гођ већма лијене и задржавају, то наличнији на звјерње остају. Тако су пред нама измакли Енглези и Французи, и млоги други народи Европејски; тако су иза нас заостали млоги дивљаци по Аѳрици и по Америци, који и данас живе голи по шумама и једу људско месо.

Да не узимамо за углед народе други закона и племена, но ево Руса, који су с нама једнога закона и племена. Они су прије сто година, како су њиов језик и писмо одвојили од црквенога језика и писма, познали, да су имена наши слова тешка и претешка за учење читати; зато су они још онда по њиовим школама мјесто аз, буки, вједи, глаголь, добро, јест, живјете, земља, иже, како, људи, мислете, наш, он, покој, рци, слово, тврдо, ферт, хјер,

3 5374/04

черв, почели, учити: а, бе, ве, ге, де, же, зе, і, ка, ел, ем, ен, о, пе, ер, ес, те, еф, хе, че. Истина да је овако сто пута лакше научити читати; али ни ово још нијесу права имена полугласни слова, јер, н. п. б не може се читати бе, док се не метне предањга е, него је његов прави глас бЪ. Тако учитељ, који је рад кога најлакше да научи читати, ваља да му не казује никака имена слова, него само њиове гласове, које имају у читању; па онда нема срицања, него, како се познаду слова, одма се може читати. Тако може човек врло ласно за десет дана научити читати! Ја сам то огледао још прије неколико година у Бесарабији и у Србији, и сад овђе у Бечу. Кад сам овако почињао учити, подсмијевали су ми се млоги, који су по старом обичају научили читати; но колика је моја радост била, кад сам прошавше године у Али (Halle), у ондашњој славној и на далеко чувеној сиротињској кући, видјео, да иљаде ђеце тако уче читати!

Желећи од свега срца, да би се учење писма у народу нашему облакшало, написао сам овај буквар, у коме су слова намјештена по реду, како је кога глас најлакше изговорити.

а е и о у
р с ш з ж ц ч џ
т ћ д ђ л љ к г
в ф б п м н њ ј

1.

ае ао; ос ош од он оп ој ис из иш им уд уз уш уб ум ај еј.

2.

са се си со су ва ви во да де до би

та те ти то ту га го ђа ђе ћа ће ћу за ли ко на не ни но ну ње њи њу па пи по ма ме ми му ја је ји.

3.

ба-ба, бе-ба, бо-ба, бу-ба, ба-ра, во-да, го-ра, ду-ша, зи-ма, же-на, ја-је, јо-ва, ју-не, је-ло, ку-ћа, ли-це, ло-за, лу-ка, љу-ди, љо-ке, ма-ма, ма-ши, му-ња, на-ма, но-га, њи-ва, па-ра, пе-ро, са-мо, се-бе, со-ба, ра-на, ро-са, ру-ка, та-ко, ше-ле, ца-ру, ча-ша, че-ло, чи-ни, чу-до, ша-ра, ши-ра, ше-ва, шу-ма, џи-ца.

4.

а-ко, а-мо, е-во, е-но, е-то, и-ва, и-за, и-ди, и-ли, и-ма, и-ћи, о-ба, о-во, о-ди, о-де, о-но, о-ко, у-ба, у-во, у-же, у-до, у-ђи, у-ћи, у-ка.

5.

бан бар без бир боб бог бор бос буд вас век вид вир вис воз вук гај гој год гуњ дан дар дај дом дуд ђак жар жир жуш зар зид зоб зуб јад јаз јак јеж још јој југ ћад кас кос коњ кум куј лад лед лој луб лук луч љеб љок љуп мак мед мир мој моћ муж наш нај нов нож њин пањ поп пун рад ред род рој рај сад сир сом суд тај тор туђ туп ћуд ћук цар цер час чеп чун шав шиб.

6.

ба-рем, ви-сок, го-лем, да-нак, ђа-чић, жи-вац, за-јам, ја-дан, је-дан, ја-вор, ју-гов, ко-сац, ла-буд, љу-бав, ме-кан, мо-дар, му-чан, ни-зак, по-пов, ра-дин, су-дац, то-вар, ца-рев, це-ров, ча-сак, чо-век, ша-рац, ша-рен, бум-бар, муч-њак, куш-њак, воћ-ка, већ-ма, мањ-ма.

7.

бо-со-ног, ве-се-љак, до-го-вор, жи-во-тан, жи-во-ти-ња, ја-за-вац, је-ди-нац, је-ди-ни-ца, ка-ло-пер, ла-бу-дић, ла-бу-ди-ца, љу-ба-ван, муш-ка-рац, на-ши-нац, ро-ди-тељ, са-мо-во-љац, во-де-ни-ца, во-де-ни-чар, во-де-ни-чи-ште, по-бо-жан, ца-ре-вац, дан-гу-ба, дан-гу-би-ти, ко-мид-ба, ко-сид-ба, рав-ни-на.

8.

бра-на, вра-на, гра-на, гра-ђа, дра-го, зра-ка, кра-ва, мрав, мрак, мра-ка, прав-да, срам, тра-ва, траг, бре-за, вре-ћа, гре-да, гри-ва, грив-на, гроб, гром, гру-да, дре-њи-на, зре-ло, кре-мен, мре-жа, пре-ђа, сре-ћа, тре-ћи, бри-га, ври-је-жа, дри-на, зри, кри, мри, при, три, брод, броћ, број, дроб, кро-пи-ти, про-ћи, троп, брус, врућ, друг, кру-на, труд, пруг.

9.

бла-го, вла-га, вла-да, гла-ва, глад, гљи-ва, дла-ка, зла-то, клас, млад, млаз, млак,

плав, плач, сла-ва, са-бља, зе-мља, кљук, кљун, кључ, кле-ти, бле-ка, гле-дај, кло-ња, кло-бук, зло, плуг, слу-га, сло-га, глув, пло-ча, гло-ба, бли-зу, клин, пли-ва, пљу-ван-ка, бје-жи, вје-ра, дје-ца, зје-ни-ца, мје-ра, пје-на, рје-чит, пе-рје, пе-рја-ни-ца, сје-ме, сјај-но, тје-ме, о-ру-жје, по-ду-шје, на-ру-чје, су-ди-ја, о-лу-ја, спа-се-ни-је.

10.

сва, све, сви, свак, свој, свла-чи-ти, сврака, скот, скок, скра-си-ти, скроб, сма-ми-ти, сми-сли-ти, смо-ла, смуђ, смла-чи-ти, смрад, смре-ка, сна-га, сне-би-ва-ти-се, сни-ти, сноп, сње-жан, спа-ва-ти, спе-ча-ли-ти, спи-ри-ти, спо-мен, спу-чи-ти, сплав, спле-сти, спра-ва, спре-га, спро-ћу, ста-ти, сте-ћи, стид, стог, стуб, гост, мост, сваст, сласт, раст, ра-дост, стра-на, стре-а, стриц, струк, ствар, створ, зба-ци-ти, зби-ља, збор, збу-ни-ти, збра-ти, зва-ти, зве-ка, зви-жда-ти, зво-но, зга-зи-ти, зго-да, згло-би-ти, згра-да, згру-ва-ти, са-зда-ти, грозд, здрав, здро-би-ти, змај, зми-ја, зна-ти, зној, жбан, жва-ле, жган-ци, жде-ра-ти, дужд, ждра-ло-ви, ждри-је-ло, жли-ца, жље, жми-ра-ти, жму-ри-ти, жње-ти, ква-сац, квар, кве-ка, кво-чка, кмет,

кнез, књи-га, твар, твор, твој, тка-ти, тла-чи-ти, цват, цви-јет, чва-рак, чво-рак, чкаљ, члан, чма-ва-ти, чпаг, шви-гар, шко-ла, шкло-ца, шкри-па, шљи-ва, штап, што-не, штит, што, шту-ка, пришт.

11.

бр-бла, брв-но, бр-гља, бр-до, брз, брк, брст, брч-ну-ти, вр, врг, вр-ба, врб-љак, врв-ца, вр-да-ти, вр-зи, врн-ча-ни-ца, вр-ста, вр-шид-ба, гр-до-ба, грк, грм, гр-ло, грч, др-во, др-жи, др-ма-ти, др-ну-ти-се, дрш-ка-ти, жр-вањ, зр-но, зрн-ка-ти, зрн-це, кр-бу-ља, крв, крст, крт, крш, мр-ва, мрв-ке, мрк, мрс, пр-ви, пр-жи-ти, пр-зни-ца, пр-љи-ти, прст, прш, р-бат, р-вач, р-ђа, р за-ти, р-ка-ти, р-ња-ти-се, р-па, рт, рт-ни-ца, р-чак, срб, ср-баљ, ср-бин, ср-бљин, ср-би-ја, срг, ср-дит, срп, ср-це, ср-ча, скр-ши-ти, смрт, смр-ви-ти, свр-ши-ти, стрв, стр-ви-на, стр-мен, стр-њи-ка, тр-бу, тр-за-ти, трк, трм-ка, трн, тр-ска, тврд, црв, цр-ква, црп-сти, чврст, шкр-ге, шкргут.

12.

ко ради, бог не брани.
порадивши бог ће дати.

беспослица је мати свију грijова и прошње;
а радња је мати среће.
ко се брине за туђе послове, сам своје заборави.
млоги човек није назадан богом, већ собом.
бог ником дужан не остаје.
бог не плаћа сваке суботе.
ради, као да ћеш сто година живити; а моли се богу, као да ћеш сјутра умријети.
боље је поклизнути ногом, него језиком.
у лажи су кратке ноге.
у лажи је плитко дно.
ко један пут слаже, други пут му се не вјерује, ако и истину каже.
и криво сједи, а право реци.
ако правда не поможе, кривда не ће помоћи.
отето проклето.
ко зло чини, нек се добру не нада.
ко добро чини, не ће се кајати.
ко другоме јаму копа, сам ће у њу пасти.
завист сама себе једе.
признат грије пола је опрошten.
лијепа ријеч гвоздена врата отвора.
ко тебе каменом, ти њега љебом.
не враћај зло за зло, ни псовку за псовку; цигани се псују.
ко у један пут млого иште, с празном се торбом кући врати.
ко оће веће, изгуби и оно из вреће.

ко не зна на орау, не зна ни на товару.
боље је поштење у сиромаштву, него богатство без поштења.
здравље је највеће богатство.
рука руку пере, а образ обадвије.
што нијеси рад да ти други људи чине, не чини ни ти ни коме; а што желиш да теби други људи чине, чини и ти свакоме.

13.

Обичај је, да се на ђекојим мјестима сваке ријечи, а ђекоје ријечи на сваком мјесту, почињу с великим словима; а ђекоја су велика слова мало друкчија од мали, зато се и она ево овђе постављају, и то у старом реду, као што у броју иду једно за другим:

А	Б	В	Г	Д	Ђ	Е	Ж	З	И	Ј	К
а	б	в	г	д	ђ	е	ж	з	и	ј	к
Л	Љ	М	Н	Њ	О	П	Р	С	Т	Ћ	У
л	љ	м	н	њ	о	п	р	с	т	ћ	у
Ф	Х	Ц	Ч	Џ	Ш						
ф	х	ц	ч	џ	ш.						

14.

Славенска или Ћирилова слова, која су у нашим црквеним књигама:

(слова)	(имена)	(значење)	(слова)	(имена)	(значење)
Ѧ ѧ,	аз,	а.	Д д,	добро,	д.
Б б,	буки,	б.	Ѣ ѣ,	јест,	е, је.
В в,	вједи,	в.	Ж ж,	живјете,	ж.
Г г,	глаголь,	г.	З з,	зјело,	з.

(слова)	(имена)	(значење)	(слова)	(имена)	(значење)
З з ѕ,	земља,	з.	Ч ч,	черв,	ч.
И и,	иже,	и.	Ш ш,	ша,	ш.
І ї,	и,	и.	Щ щ,	шта (шча), шт, шч.	
К к,	како,	к.	Ъ ъ,	јер,	
Л л,	људи,	л.	Ы ы,	јери,	и.
М м,	мисљете,	м.	Ь ь,	јер,	
Н н,	наш,	н.	Ѣ ѣ,	јат,	је.
О о,	он,	о.	Є є,	је,	је, е.
П п,	покој,	п.	Ю ю,	ју,	ју.
Р р,	рци,	р.	Ѫ ѫ,	јус,	
С с,	слово,	с.	Ѡ ѿ ѡ,	о,	о.
Т т,	тврдо,	т.	Ꙗ ꙗ,	ја,	ја.
Ѹ ѹ,	ук,	у.	Ѧ ѧ,	ја,	ја.
Оу оу,	у,	у.	Ѯ ѯ,	кси,	кс.
Ф ф,	ферт,	ф.	Ѱ ѱ,	пси,	пс.
Х х,	хјер,	х.	Ѳ ѳ,	тита,	т.
Ѿ ѿ,	от,	от.	Ѵ ѵ,	ижица,	и, в.
Ц ц,	ци,	ц.			

Код ови слова ваља узети на ум:

1) є стоји само у сриједи и на крају; и прем да се зове јест, али се само послије самогласни слова чита је, а послије полугласни свагда е, н. п. спасенїе, мое, рече, тѵне, младенецъ.

2) ї слитном састављено са и (їй) кад дође послије н, онда се н чита њи, н. п. горнїй, вечернїй, ближнїй.

3) л по имену ваљало би да у читању знаи љ; а по значењу ваљало би да се зове л у д и.

4) ъ не значи данас ништа, него само онако стоји на крају ријечи послије полугласни слова.

5) ь у ђекојим ријечма кад стоји послије л и н, онда се л чита као љ, а н као њ, н. п. оучитель, конь; а послије остали слова, као у ђекојим ријечма и послије л и н (н. п. соль, печаль; єлень, аминь), ни оно не значи ништа.

6) ѣ, ю, ѧ кад стоје послије л и н, онда се л чита као љ, а н као њ, а ѣ као е, ю као у, ѧ као а, н. п. лѣто, нынѣ; любити, богиню; земля, богиня.

7) ѫ у данашњим књигама не налази се као слово, него само у скарама.

8) ѵ у ђекојим се ријечма чита као и, н. п. мѵро; а у ђекојим као в, н. п. Пѵелъ.

9) є у почетку се чита као је, н. п. єдинъ, єлень, єсть; а кад је у сриједи (послије полугласни слова), онда се чита као е.

15.

Многе су ријечи у црквеним књигама скраћене (под титлама), од који се овђе додају нај обичније у наше вријеме:

	(чита се)		(чита се)
а̑гглъ	ангел	а̑пльскїй	апостолски
а̑гглскїй	ангелски	Бг̑ъ	бог
архаг̑глъ	архангел	бж̑ство	божество
архаг̑глскїй	архангелски	блж̑енъ	блажен
а̑пльскїй	апостол	блгвенъ	благословен

(чита се)	
бгоблгт- ный	богоблагода- тни
блгть	благодат
влка	владика
влчца	владичица
влчество	владичество
воскрнїе	воскресеније
Гдь	господ
гдство	господство
гдинъ	господин
гдне	господењ
гдрь	господар
гжда	госпожа
глъ	глагол
Дхъ	дух
дховный	духовни
двдъ	давид
двца	дјевица
двтво	дјевство
днь	день
дша	душа
Епкпъ	јепископ
єvлїе	јевангелије
єvлїстъ	јевангелист
єствто	јестество
Їиль	израиљ
їилскїй	израиљски
їисъ	исус

(чита се)	
їерлимъ	јерусалим
крстъ	крест
крщенїе	крештеније
крстль	крститељ
Любомръ	љубомудр
людскїй	људски
мръ	мудр
мрость	мудрост
млтва	молитва
мти	мати
млсть	милост
млрдїе	милосердије
млтыня	милостиња
мріа	марија
мцъ	мјесјац
мчникъ	мученик
млнцъ	младенец
Нбо	небо
нбный	небесни
ннѣ	ниње
влм	недјеља
ншъ	наш
оцъ	отец
очь	отеч
очство	отечество
премрость	премудрост
прркъ	пророк
пртеча	предтеча

(чита се)	
прнш	присно
прть	пресвјат
прстолъ	престол
прпбенъ	преподобен
првнъ	праведен
пнлникъ	понедјелник
Ржтво	рождество
ржтвенъ	рождествен
Стъ	свјат.
сщенникъ	свјашченник
слнце	солнце
стрть	страст
смрть	смерш
слва	слава
срце	сердце
стль	свјатитељ
трстъ	присвјат
трстое	присвјатоје
трца	троица

(чита се)	
трченъ	троичен
Оучтль	учителљ
оучнкъ	ученик
оучнческъ	ученическ
Хрстосъ	христос
хрстовъ	христов
хрстїанинъ	христианин
Црь	цар
црство	царство
црскїй	царски
црца	царица
црковь	церков
Члкъ	человјек
члчь	человјеч
члческїй	человјечески
чсть	чест
чстный	честни
чстнѣйшїй	честњејши
чстота	чистота

16.

Оумволъ православныя вѣры.

Вѣрвю во единаго Бга Оца вседержителя, творца нбсв и земли, видимымъ же всѣмъ и невидимымъ. И во единаго Гда Іисса Хрта, Сна Бжїя, единороднаго, иже ѡ Оца рожденнаго прежде всѣхъ вѣкъ. Свѣта ѡ свѣта, Бга истинна ѡ Бга истинна, рожденна, не сотворенна, единосвщна Оцв, имже всѣ быша·

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА БЕОГРАД

Насъ ради чл҃къ, и нашегѡ ради сп҃сенїѧ, сшедшаго съ н҃бсъ, и воплотившагосѧ ѿ Дх҃а ст҃а, и Мр҃їи дв҃ы, и вочл҃вѣчившасѧ. Распѧтаго же за ны при Понтїйстѣмъ Пїлатѣ; и страдавша, и погребена, и воскр҃шаго въ третїй день по писанїемъ. И возшедшаго на н҃бса, и сѣдѧща ѡ десноую Оц҃а. И паки грѧдущаго со славою, сѫдити живымъ и мертвымъ, егѡже ц҃рствїю не бу҃детъ конца. И въ Дх҃а ст҃аго, Г҃да, животворѧщаго, иже ѿ Оц҃а исходѧщаго, иже со Оц҃емъ и С҃номъ споклонѧема, и сславима, глаголавшаго пр҃роки. Во єдинѫ ст҃ую соборную, и ап҃лскую Цр҃ковь. Исповѣдую єдино крещенїе, во шставленїе грѣхѡвъ. Чаю воскр҃нїѧ мертвыхъ. И жизни бу҃дущагѡ вѣка. аминь.

Молитва Господня.

Оч҃е нашъ, иже єси на н҃бсѣхъ, да сѧтитсѧ имѧ твое, да пр҃їндетъ ц҃рствїе твое, да бу҃детъ волѧ твоѧ, ꙗкѡ на н҃бси, и на земли. Хлѣбъ нашъ насущный даждь намъ днесь. И шстави намъ долги нашѧ, ꙗкѡже и мы шставлѧемъ должникѡмъ нашымъ. И не введи насъ во искѹшенїе, но избави насъ ѿ лукаваго.

Ꙗкѡ твое єсть ц҃рство, и сила, и слава во вѣки, аминь.

18.

Знаци броја.

црквени	обични	латински	значи
а҃	1	I	један
в҃	2	II	два
г҃	3	III	три
д҃	4	IV	четири
е҃	5	V	пет
ѕ҃	6	VI	шест
з҃	7	VII	седам
и҃	8	VIII	осам
ѳ҃	9	IX	девет
і҃	10	X	десет
ія҃	11	XI	једанаест
ів҃	12	XII	дванаест
іг҃	13	XIII	тринаест
ід҃	14	XIV	четрнаест
іе҃	15	XV	петнаест
іѕ҃	16	XVI	шеснаест
із҃	17	XVII	седамнаест
иі҃	18	XVIII	осамнаест
ѳі҃	19	XIX	деветнаест
к҃	20	XX	двадесет
ка҃	21	XXI	двадесет и један
кв҃	22	XXII	двадесет и два
кг҃	23	XXIII	двадесет и три
кд҃	24	XXIV	двадесет и чет.
ке҃	25	XXV	двадесет и пет
кѕ҃	26	XXVI	двадесет и шест
кз҃	27	XXVII	двадесет и сед.
ки҃	28	XXVIII	двадесет и осам
кѳ҃	29	XXIX	двадесет и дев.
л҃	30	XXX	тридесет
м҃	40	XL	четрдесет
н҃	50	L	педесет

црквени	обични	латински	значи
ϙ	60	LX	шесет
ο	70	LXX	седамдесет
π	80	LXXX	осамдесет
ϟ	90	XC	деведесет
ρ	100	C	сто (стотина)
σ	200	CC	двјеста
τ	300	CCC	триста
υ	400	CD	четири стотине
φ	500	D	пет стотина
χ	600	DC	шест стотина
ψ	700	DCC	седам стотина
ω	800	DCCC	осам стотина
ϡ	900	CM	девет стотина
͵α	1000	M	иљада

3 5374/04